

Inflácia

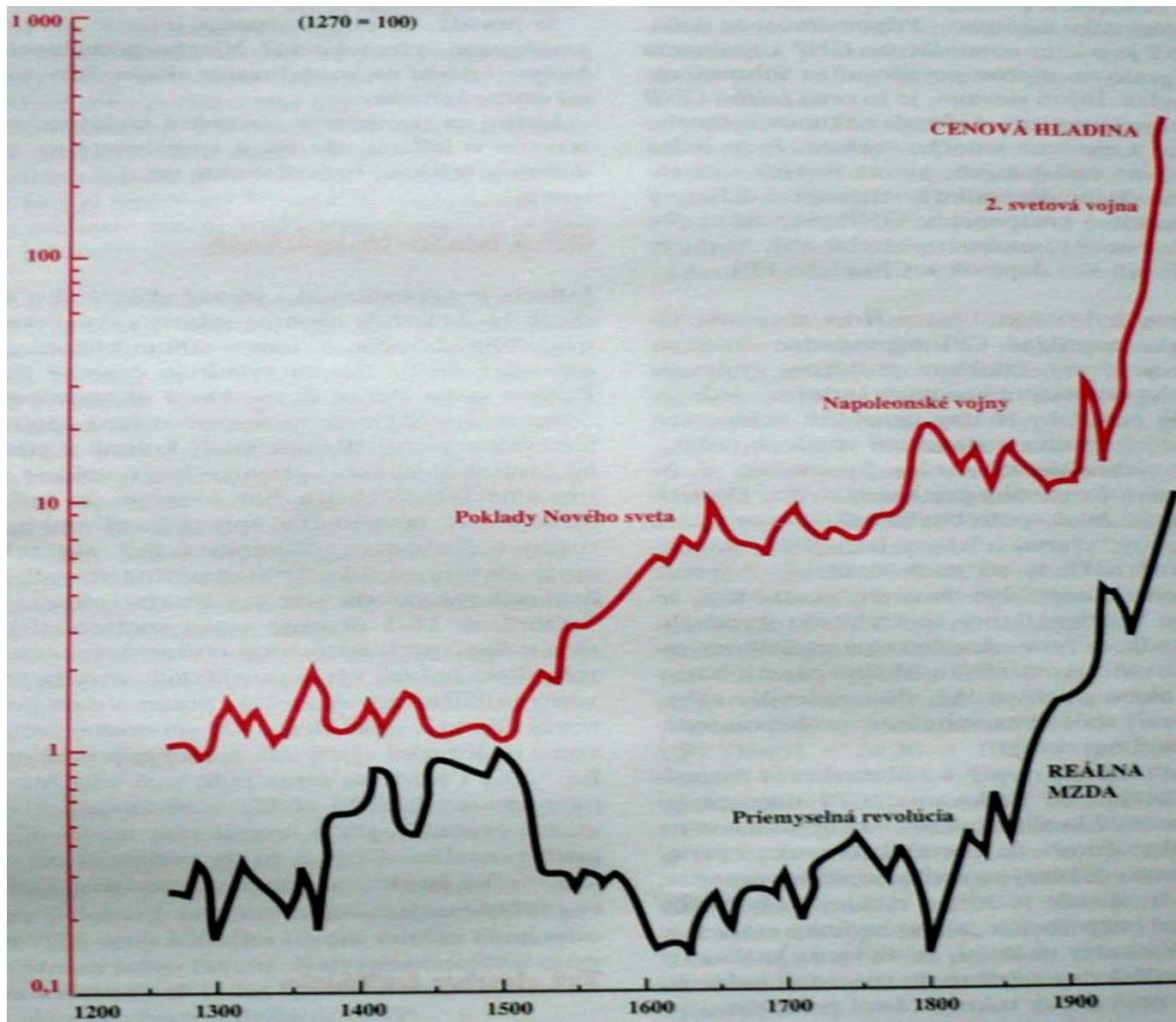
Ing. Magdaléna Hajtmanková

Žilina 2012

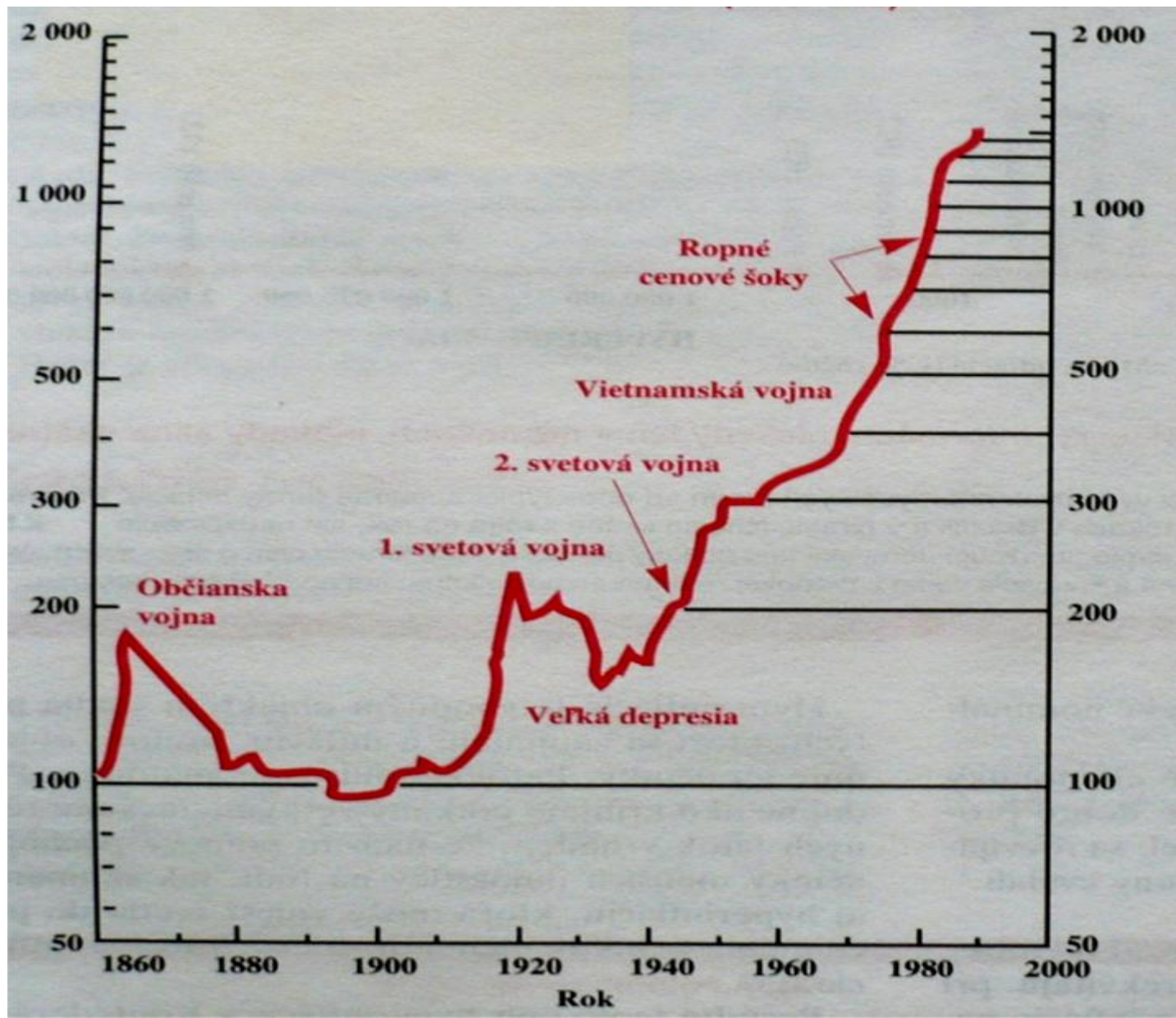
INFLÁCIA

- **Inflácia** - rast celkovej úrovne cien (cenová hladina)
 - obehu je väčšie množstvo peňazí
 - znižuje kúpnu silu peňazí (nekúpim toľko tovarov ako predtým)
-
- **Deflácia** je opakom inflácie, prejavuje sa poklesom cien a nákladov, vyskytuje sa zriedkavejšie
 - **Dezinflácia** je pokles miery inflácie (ceny rastú ale pomalšie)

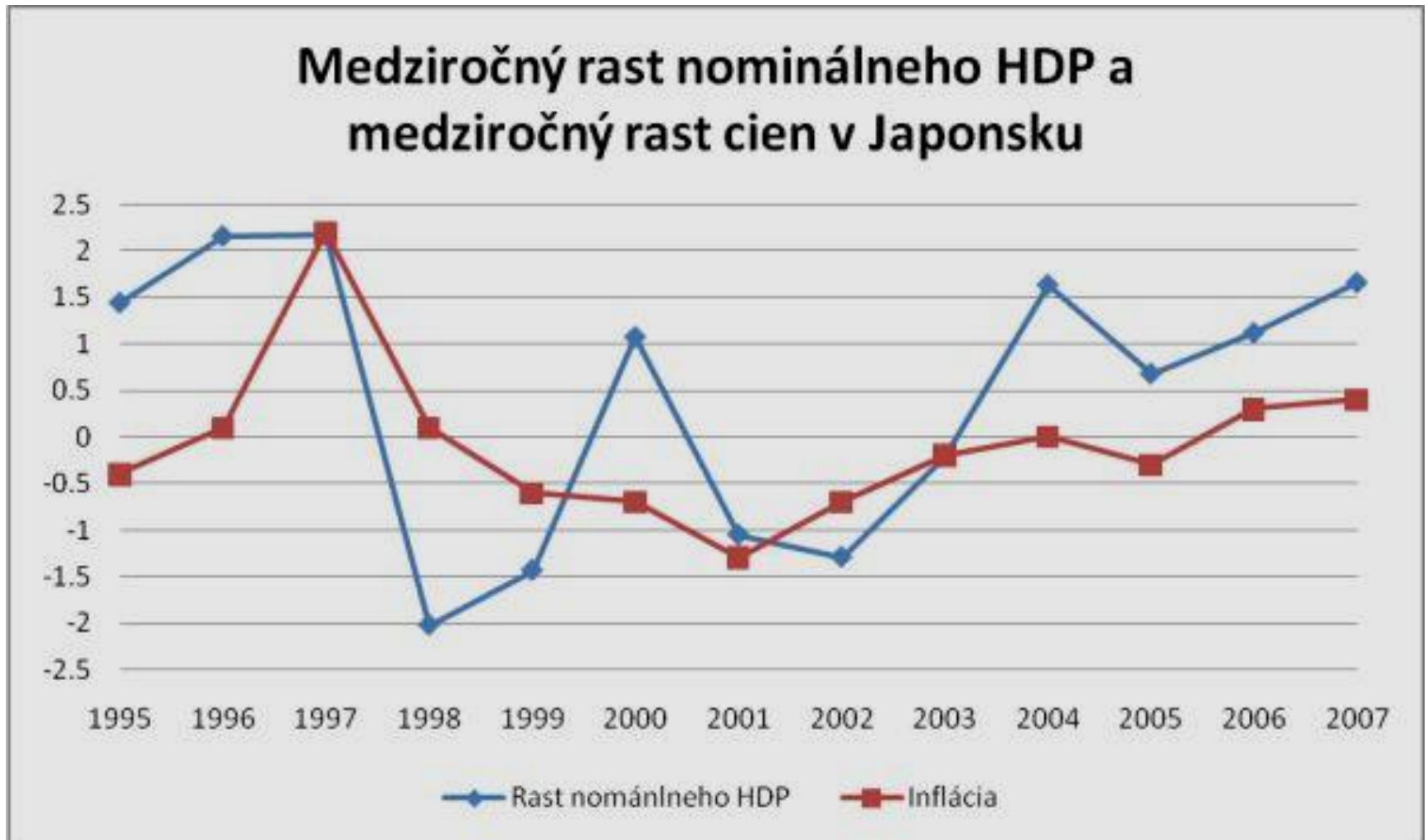
Vývoj inflácie v Anglicku 1270 – 1988

Vývoj inflácie v USA 1860 – 1990

Deflácia v Japonsku

Meranie inflácie

Úroveň inflácie sa meria pomocou **cenových indexov**:

1. **Index spotrebiteľských cien – CPI**
(Consumer Price Index)
 - pomocou CPI sa merajú náklady **spotrebného koša domácností** - najdôležitejšie tovary a služby, ktoré spotrebúva priemerná domácnosť (potraviny, bývanie, doprava, zdrav. starostlivosť...)
 - <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=1670>

Meranie inflácie

- CPI je vážený aritmetický priemer spotrebných výdavkov priemernej domácnosti

$$CPI_t = \frac{cena\ t_t}{cena\ t_{t-1}} \cdot 100[\%]$$

Meranie inflácie

2. PPI (Producer Price Index) – index cien výrobcov

- sleduje zmeny veľkoobchodných cien, za ktoré nakupujú výrobcovia a je oveľa podrobnejší ako CPI
- sleduje, ako inflácia pôsobí na konkurencieschopnosť domácich výrobcov v porovnaní so zahraničnými výrobcami.
- sleduje okolo 3500 výrobkov – banské a priemyselné

Cenové indexy

V Európskej únii sa kvôli porovnateľnosti indexov spotrebiteľských cien jednotlivých krajín EÚ od r. 1996 používa tzv.

- **harmonizovaný index spotrebiteľských cien - HICP**
počíta sa na základe užšieho spotrebného koša ako CPI, zahŕňa menej položiek tovarov a služieb

CPI sleduje 720 tovarov a služieb

HICP sleduje 706 tovarov a služieb

Harmonizované indexy spotrebiteľských cien v roku 2012 k základu priemer roka 2005 = 100

- <http://portal.statistics.sk/showdoc.do?docid=42808>

Vývoj inflácie v SR v %

- <http://ako-investovat.sk/index.php/inflacia-na-slovensku>

Miera inflácie v krajinách EÚ v r. 2009

Krajina	Inflácia v %
Írsko	- 2,60
Estónsko	- 1,90
Lotyšsko	- 1,40
Malta	- 0,40
Portugalsko	- 0,10
<i>Slovensko</i>	<i>0,00</i>
Belgicko	0,30
Česko	0,50
Holandsko	0,70
Nemecko	0,80
Španielsko	0,90
Francúzsko	1,00
Taliansko	1,10

Krajina	Inflácia v %
Rakúsko	1,10
Dánsko	1,20
Litva	1,20
Cyprus	1,60
Bulharsko	1,60
Fínsko	1,80
Slovinsko	2,10
Luxembursko	2,50
Grécko	2,60
Švédsko	2,80
Poľsko	3,80
Rumunsko	4,70
Maďarsko	5,40

Jadrová a čistá inflácia

- Hlavná úloha CB – stabilita cien - stráži mieru inflácie od r. 2000 sleduje NBS jadrovú infláciu
- **jadrová inflácia** vyjadruje iba vplyv položiek s trhovými cenami – dostaneme ju, ak od celkovej inflácie meranej CPI odpočítame vplyv regulovaných cien a zmien nepriamych daní, ktoré ovplyvňuje štát
- **čistú infláciu** vyčíslime, ak od jadrovej inflácie odpočítame zmeny cien potravín, ktoré podliehajú sezónnosti a netrhovým opatreniam vlády – tú sledovala NBS do r. 2000

Štruktúra inflácie

celková inflácia CPI
- regulované ceny
- zmeny nepriamych daní
= jadrová inflácia
- ceny potravín
= čistá inflácia

Prečo je inflácia problémom?

- ovplyvňuje ekonomický blahobyť ľudí, pretože znovu rozdeľuje dôchodky
- znovurozdeľuje bohatstvo od veriteľov k dlžníkov
- v prípade jej predvídania budú peňažné zmluvy obsahovať inflačné prémie, ktorých cieľom je chrániť príjemcov platieb od účinkov inflácie.
- inflácia môže priamo ovplyvniť objem produkcie a úroveň zamestnanosti.

Členenie inflácie z kvantitatívneho hľadiska

Podľa výšky, akú dosahuje miera inflácie:

- **Mierna inflácia** (plazivá) – keď ceny stúpajú pomaly a ročná miera má jednocifernú hodnotu ($< 10\%$)
Negatívne dôsledky sú minimálne, peniaze sa príliš neznehodnocujú
- **Cválajúca inflácia** – keď ceny rastú v 2-3 ciferných mierach (20, 100, 900 % ročne) – spôsobuje vážne ekonomické poruchy

Členenie inflácie z kvantitatívneho hľadiska

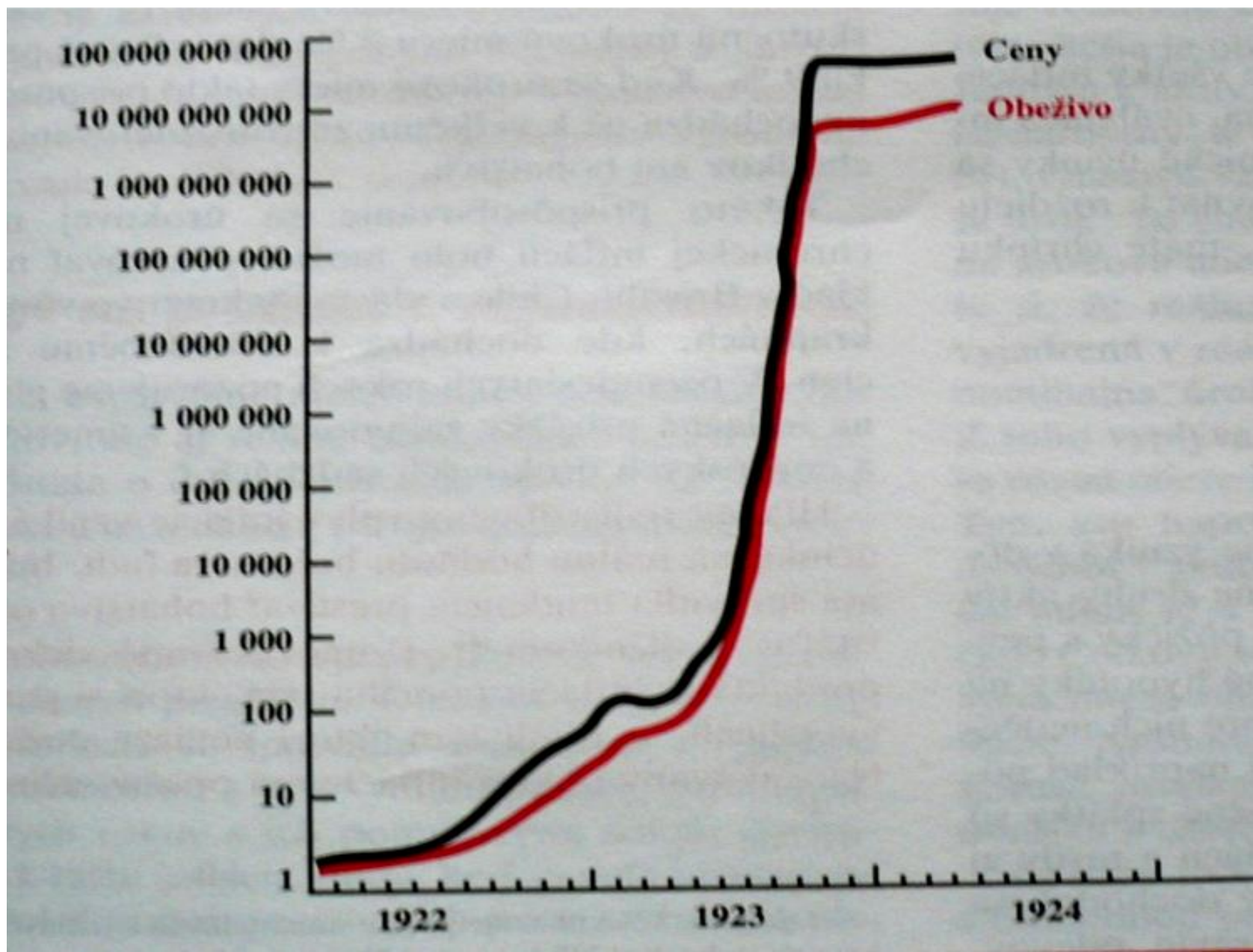
- **Cválajúca inflácia** -peniaze sa rýchlo znehodnocujú a ľudia radšej hromadia tovary a snažia sa peňazí zbaviť, nepožičiavajú za obyčajné úrokové sadzby
- **Hyperinflácia** – keď je miera inflácie 4 – ciferná (1000 a viac %) - zriedkavý jav, vyskytuje sa počas vojny, revolúcie, alebo pri prekonávaní dôsledkov vojny

PR.: v Nemecku od jan. 1922 – nov. 1923 vzrástol cenový index z 1 na 10 000 000 000 – dôsledkom je nedostatok

všetkého okrem peňazí,
ktoré nikto nechce,
ceny sú chaotické,
krajina sa vracia k výmennému
obchodu

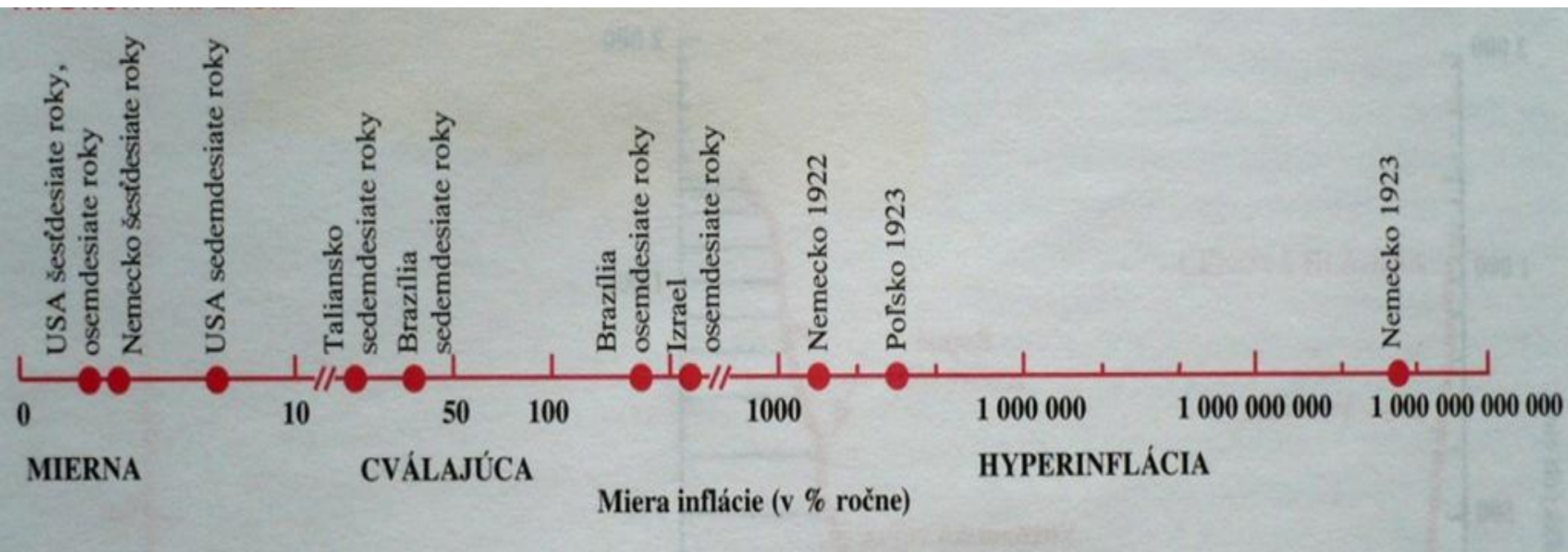
Hyperinflácia v Nemecku 1922 – 1923

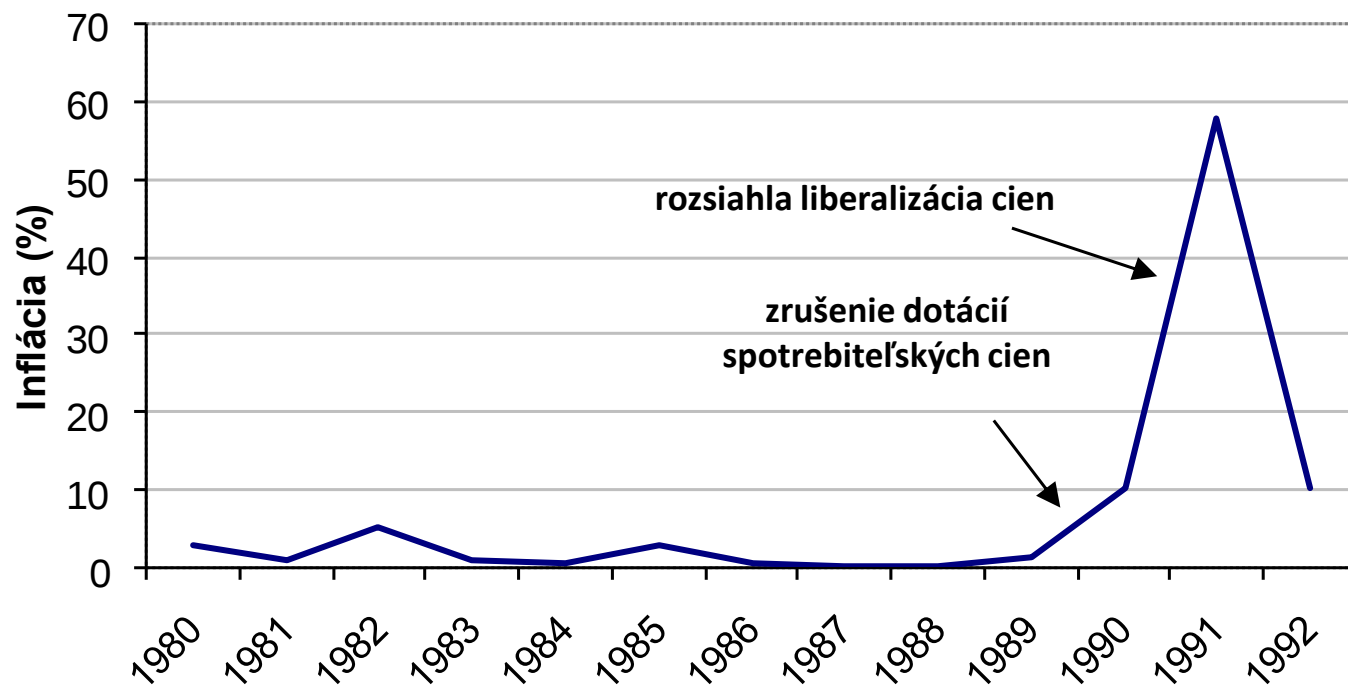
Členenie inflácie z kvantitatívneho hľadiska

- Hyperinflácie bývajú veľmi zriedkavé
(Nemecko po 1. sv. vojne, Poľsko 1923, Maďarsko 1946, Bolívia 1985, Nikaragua a Brazília 1990, Argentína 2001)
- Cválajúca inflácia sa môže z času na čas vyskytnúť aj vo vyspelých ekonomikách, najmä od 70. rokov
- Vo vyspelých ekonomikách prevláda mierna inflácia

Tri druhy inflácie

Inflácia v Československu 1980 - 1992

1990 – zrušenie štátnych dotácií k spotrebiteľ. cenám

1991 – liberalizácia cien

Členenie inflácie z kvalitatívneho hľadiska

Podľa vonkajších prejavov rozlišujeme infláciu

- **Otvorenú – zjavnú** – keď ceny dlhodobo rastú určitou mierou, podľa ktorej ide o infláciu miernu, cválajúcu alebo hyperinfláciu

Ak štát reguluje ceny, vyskytujú sa 2 typy inflácie

- **Skrytá inflácia** – navonok síce ceny nerastú, ale výrobcovia si rastúce ceny vstupov kompenzujú nekvalitou výrobkov, kváziinováciami (módne novinky, nové obaly, menšie rožky, viac múky v saláme) – skrytý rast cien ťažko vyčíslieť

Členenie inflácie z kvalitatívneho hľadiska

- **Zadržaná – potláčaná inflácia** – ceny sú pevné, na trhu je však nedostatok tovarov, čo je spôsobené prebytkom kúpnej sily, ktorý z roka na rok rastie – poradovníky - viinkulácia, rady v obchodoch, čierny trh a pod.

V dôsledku potláčanej inflácie vzniká **inflačná medzera**, ktorá sa pri prechode na trhovú ekonomiku zmenila na zjavnú, čo sa v r. 1991 pri liberalizácii cien (štát ich postupne prestal regulovať), prejavilo v 54 % miere inflácie

Dopytová inflácie

- Ak je príčinou inflácie **rastúci agregátny dopyt** (AD rastie v dôsledku zvyšovania miezd, dôchodkov a vládnych výdavkov), ide o **dopytovú infláciu**
- Dopytová inflácia je spôsobená prevahou AD (veľké množstvo peňazí v obehu) nad obmedzenou agregátnou ponukou
- Takáto inflácia vzniká vtedy, **keď je ekonomika na alebo nad úrovňou potenciálneho produktu** – vyčerpané zdroje – rastúci AD ťahá ceny hore (dopytom ťahaná inflácia)

Nákladová (ponuková) inflácia

- Príčinou inflácie môže byť aj **rast nákladov firiem**, vtedy ide o **nákladovú infláciu**
- **Rast nákladov** spôsobuje rast cien prírodných zdrojov (ropa, suroviny, potraviny, energie)
- Zvláštnosťou súčasnej inflácie je, že ceny začínajú rásť skôr, ako sa dosiahne plná zamestnanosť a rastú dokonca aj vtedy, keď sú výrobné faktory nevyužité a ľudia nezamestnaní – keď klesá HDP

Nákladová inflácia

- Pri takejto inflácii **rastúce náklady tlačia ceny nahor** (nákladmi tlačená inflácia)
- **Rast nákladov firiem** spôsobí pokles agregátnej ponuky a nedostatok na trhu má za následok rast cien, dokonca pri klesajúcom HDP a rastúcej nezamestnanosti
- Tento nový jav **sa prvý raz objavil začiatkom 70. rokov** v súvislosti s ropnými šokmi
- išlo o spojenie stagnácie a inflácie – **stagflácia** resp. recesie a inflácie - **slumpflácia**

Importovaná inflácia

Príčinou rastu cien v určitej ekonomike môže byť aj zahraničný obchod – vtedy hovoríme o **importovanej inflácii**

Existujú 2 hlavné kanály, ktorými sa inflácia zo zahraničia prelieva do krajiny

1. je oslabovanie výmenného kurzu domácej meny
2. je rast zahraničnej cenovej hladiny a s tým súvisiace zdražovanie dovážaných tovarov

PRÍČINY A DÔSLEDKY INFLÁCIE

- Rôzne druhy inflácie sú dôsledkom rôznych príčin, ktoré infláciu vyvolávajú
- Ak chce nejaká vláda „liečiť“ ekonomiku od inflácie, musí poznať jej príčiny
- Inflácia má tendenciu vyvíjať sa z roka na rok tou istou mierou (napr. 3 % ročne), ak nie je ovplyvňovaná nejakými nepredvídanými udalosťami
- Vtedy hovoríme, že **inflácia je inertná** – nereaguje
- Postupne sa začne takáto inflácia očakávať a zabudováva sa do niektorých prvkov ekonomiky

Príčiny inflácie

Inertná inflácia sa zabudováva do miezd, úrokových sadzieb, daní a pod. a môže sa udržať pomerne dlhý čas

- V ekonomike sa však často objavujú **nepredvídané udalosti – šoky**, ktoré spôsobujú rast, či pokles inflácie (vysoká alebo nízka nezamestnanosť, prudký rast cien ropy, neúroda, vojna a pod.)
- Takéto **šoky ovplyvňujú infláciu prostredníctvom agregátneho dopytu, alebo agregátnej ponuky** - to sú príčiny inflácie

Dôsledky inflácie

Dôsledky inflácie sa líšia podľa toho, o akú infláciu ide – či je mierna, cválajúca, alebo hyperinflácia

- **Prerozdeľovací efekt** - inflácia ovplyvňuje rozdelenie dôchodkov a bohatstva medzi jednotlivými skupinami obyvateľstva
- **Ekonomické dôsledky** - spôsobuje narušenie rovnováhy ekonomiky svojím vplyvom na produkt a zamestnanosť
- **Sociálne dôsledky** – rozdielny vplyv na rôzne sociálne vrstvy obyvateľstva

Dôsledky inflácie

Vplyv inflácie na rozdeľovanie dôchodkov a bohatstva

- Inflácia má rôzny vplyv na rôzny druh majetku, ktorý ľudia vlastnia (peniaze v hotovosti, na účtoch, cenné papiere, nehnuteľnosti a pod.)
- Inflácia je výhodná pre majiteľov nehnuteľností – ich cena rastie, najviac znehodnocuje peniaze v hotovosti, ale aj na účtoch - reálna úroková miera je nízka, niekedy dokonca záporná

Dôsledky inflácie

- **Dlžníci**, ktorí majú dohodnutý pevný úrok na úvery vplyvom inflácie **získavajú** – požičali si hodnotné peniaze a splácajú znehodnotené, vplyvom inflácie reálna úroková miera klesá
- **Veritelia** naopak vplyvom inflácie **strácajú** – požičali hodnotné peniaze a vrátia sa im znehodnotené
- Najväčšie **prerозdeľovacie účinky** má na rozdelenie bohatstva, ktoré sa presúva od veriteľov k dlžníkom

Dôsledky inflácie

Celkový **vplyv inflácie na ekonomiku** je dvojaký

- **Makroekonomický vplyv** je vplyv na celkový produkt a zamestnanosť – obdobia s vysokou mierou inflácie sú obvykle obdobiami s vysokou zamestnanosťou a vysokým produktom – znížiť infláciu možno iba na úkor rastu nezamestnanosti a znižovania produktu
- **Mikroekonomický vplyv** je vplyv na prerozdeľovanie zdrojov – vstupov, ktorých ceny sa určujú na dlhšiu dobu (napr. mzdy, alebo štátom určované ceny) a potom sa výrazne odchyľujú od ostatných cien

Dôsledky inflácie

Sociálne dôsledky inflácie – to je vplyv inflácie na jednotlivé sociálne skupiny obyvateľstva

- V dôsledku inflácie **viac strácajú starší ľudia**, ktorí majú úspory a teda sú veritelia – úspory sa im znehodnocujú a reálny dôchodok často klesá
- **Mladí, zarábajúci ľudia na inflácii získavajú**, pretože sú väčšinou zadlžení a môžu očakávať zvyšovanie miezd

Dôsledky inflácie

- Na prvý pohľad sa zdá, že inflácia najviac postihuje obyvateľstvo s najnižšími príjmami, nemusí to ale byť pravda
- Najnižšie mzdy, dôchodky a sociálne dávky sa bvykle pravidelne **valorizujú** – zvyšujú o mieru inflácie, čo však neplatí pre stredné a vyššie dôchodky
- **Absolútne najviac strácajú bohatí ľudia** s najvyššími príjmami, **relatívne najviac priemerne bohatí ľudia** s priemernými príjmami